

**Materiál pro jednání 114. Plenární schůze RHSD ČR konané
dne 1. prosince 2014**

„Zákon o významné tržní síle“

Zpracoval: Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR
Bude projednáno na PT RHSD pro vnitřní trh dne 18. 11. 201

Stanovisko SOCR ČR k novele zákona o významné tržní síle a jejím zneužití (ZoVTS)

Logické, praktické a srozumitelné argumenty proti ZoVTS resp. jeho novelizaci

ZoVTS resp. jeho novelizace představuje riziko především pro menší a střední potravinářské firmy na území ČR a může se tak obrátit proti těm, které má chránit. Výsledkem tak může být omezení podílu českých potravin v tuzemských maloobchodech.

Důvod je zřejmý – pokud by měl obchodník riskovat konflikt se zákonem (ZoVTS) v naší zemi při objednávce zboží od českého výrobce, bude nepochybně hledat způsob dodávky zboží od „cizího“ dodavatele, kdy mu takový konflikt hrozit nebude. Nikdo nebude dobrovolně riskovat pokuty od dozorových orgánů v ČR a poškození svého obchodního jména tím, že bude obviněn ze zneužití svého postavení vůči nějakému českému dodavateli.

Je třeba přitom rozlišovat právě velké a malé dodavatele (výrobce potravin) v ČR. Je samozřejmě jasné, že někteří, především velcí potravinářští výrobci a jejich výrobky jsou neopomenutelní a výrobky na českém trhu nenahraditelné, a s nimi musí maloobchod jednat o dodávkách v každém případě – spotřebitel by jistě poznal, kdyby na trhu chyběl třeba fernet, jihočeské máslo nebo tuzemský konzumní kmínový chléb.

Zcela jiná je ale situace výrobců, jejichž výrobky nejsou plošně známy a jsou opticky, cenově i chuťově snadno zaměnitelné s jinými výrobky, například ze zahraničí. V těchto případech z výše uvedených důvodů hrozí, že bude alespoň část z nich nahrazena obdobnými produkty ze zahraničí.

Pokud se mluví o možném zneužívání dominantního postavení ze strany obchodníků vůči výrobcům potravin a nápojů, je také třeba hovořit o opačném postavení, tedy dominantním postavení výrobců vůči maloobchodu. Nemalé množství velkých průmyslových výrobců – dodavatelů potravin do maloobchodních sítí, má na českém trhu dvacetiprocentní, třicetiprocentní i vyšší tržní podíl, zatímco žádná z maloobchodních sítí nepřesahuje podíl kolem deseti procent. Ve skutečnosti jsou tak v dominantním postavení s potenciálem zneužívat svou významnou tržní sílu spíše výrobci potravin než maloobchodní sítě.

K postihům případného zneužívání dominantního postavení v dodavatelsko-odběratelských vztazích všeho typu není třeba přijímat nové zákony. Možné problémy lze řešit již na základě stávajících a platných zákonů, především antimonopolního a obchodního zákona. Není vinou maloobchodních sítí, že se v minulosti příslušná ustanovení uvedených zákonů při zjištěných pochybeních ani jedné, ani druhé strany nevyužívala.

Nevyužívá se navíc ani ZoVTS. Antimonopolní úřad řešil sice několik případů, většinu z nich ale odložil, a pokud přece jen padlo nějaké rozhodnutí, stalo se tak až po značném časovém odstupu od zahájení šetření. To ale znamená, že situace v době vydání verdiktu již vůbec neodpovídala situaci v době případného prohřešku, takže výsledný efekt – i pro dodavatele, i pro odběratele, byl nulový. Stejnou situaci musí znát i potravinářské podniky, například v případě serveru potravin na pranýři. Také tam se zveřejňují zjištěná provinění s časovým odstupem, takže v praxi již v době zveřejnění nejsou příslušné výrobky už vůbec v prodeji.

Obchodníci působící na českém trhu nemají zájem ekonomicky vydírat české dodavatele potravin nebo preferovat v neodůvodněných případech zahraniční produkty. Domácí dodavatel je pro obchodníka v mnohém výhodnější, například je schopen operativně reagovat na změny v objednávce zboží. Prakticky všechny nadnárodní obchodní sítě jsou také zapojeny do různých projektů ekologického charakteru. I to je jedním z důvodů pro preferenci domácích výrobků, protože se při jejich dopravě k obchodníkům nezatěžuje životní prostředí nadměrnou spotřebou pohonných hmot.

Základním zájmem každého obchodníka je vyjít vstříc svým zákazníkům. Pakliže spotřebitelé v Česku začínají preferovat výrobky od českých výrobců potravin, není nejmenšího důvodu takové produkty v sítích obchodníků diskriminovat, a to ani ekonomicky, protože by si tím obchodník sám snižoval pestrost nabídky a riskoval by ztrátu svých zákazníků, což, jak snad každý chápe, nemůže být obchodním úmyslem.

Základní informace

V srpnu 2014 Legislativní rada vlády projednávala novelu tolik kritizovaného zákona o významné tržní síle. Novela však neřeší zásadní nedostatky zákona, tj. nejasnost a neurčitost a z toho vyplývající problémy s jeho aplikací, a jako je nedůvodná selektivnost zákona.

Prosazení návrhu nelze chápat jinak než jako výsledek lobbistických a partikulárních zájmů, které byly prosazeny na újmu nejen obchodníků a státu ale **zejména na úkor spotřebitelů**. To, že regulace a její případné přitvrzení dopadne negativně na spotřebitele a stát, vyplývá přímo i z důvodových zpráv předchozích návrhů na změnu zákona o významné tržní síle.

Dle našeho názoru bude mít přijetí návrhu i velmi negativní vliv na domácí ekonomiku a národní hospodářství především snížením konkurenceschopnosti českých výrobků a následně ke snižování podílů českých potravin v obchodech. Velmi významně může ovlivnit i snížení vývozu českých výrobků prostřednictvím obchodních řetězců. V této souvislosti je potřebné uvést, že podíl potravin od českých výrobců a dodavatelů se u velkých řetězců pohybuje mezi 70 % a 80 % a **export českých výrobců prostřednictvím obchodních řetězců je v objemu desítek miliard korun českých**.

Ohroženy pak mohou být i investice, které obchodníci vynakládají v České republice do nejrůznějších odvětví (stavebnictví, služby apod.) a které se pohybují ve svém úhrnu v řádech stamiliard korun českých. Nepochybně je zde značné riziko negativních dopadů v oblasti zaměstnanosti, **kdy maloobchod v současné době poskytuje pracovní místa okolo 500.000 zaměstnanců**, a to nezřídka i ve velmi problematických oblastech s vysokou mírou nezaměstnanosti.

Jak vyplývá ze zpravodajské zprávy Legislativní rady vlády, je návrh novely především právní politikum, které nelze doporučit ke schválení. Přijetí návrhu je tak přijetím právního a ekonomického nonsensu, a to zjevně s plným vědomím současné politické reprezentace, že negativní důsledky jejich rozhodnutí mají nést spotřebitelé, čeští výrobci a dodavatelé a české národní hospodářství jako celek.

Uvádíme **konkrétní případy**, které by mohly nastat:

- Návrh obsahuje ustanovení, které rovnostářsky zvýhodňuje méně schopné dodavatele před těmi schopnějšími dodavateli a činí tak na úkor zákazníků.
Pokud by si například nový schopnější dodavatel okurek vyjednal s obchodníkem lepší cenu, než jiný dodavatel stejných okurek, musel by obchodník buď to toho schopnějšího dodavatele odmítnout anebo by musel použít smluvní podmínky vyjednané schopnějším dodavatelem i pro toho méně schopného. Obojí by bylo na újmu zákazníků. V prvním případě by byl omezen výběr zboží. Druhý případ by nepochybně vedl k růstu cen.
- I za ojedinělá pochybení, která by neměla žádný dopad na maloobchodní trh ani na spotřebitele, by mohly být obchodníkům uloženy až miliardové pokuty. Jednalo by se např. o úhradu faktury i jen o jediný den později.

Výše uvedené příklady povedou k tomu, že se obchodníci budou muset snažit vyhnout problémům a tedy nenavazovat obchodní vztahy s českými dodavateli.

ÚOHS zadal zpracování **expertních analýz**, jako podklad pro zpracování novely ZoVTS, které odmítá zveřejnit. Přesto se ale SOCR ČR podařilo od jejich autorů analýzy získat. Jedná se o velmi komplexní materiál, který dává jasné odpovědi na základní otázky týkající se ZoVTS a regulace trhu vůbec, a to na otázky, které zpracovatelé položil sám ÚOHS. Z analýz jednoznačně vyplývá, že ZoVTS má být zrušen a že případná regulace má spočívat na zcela jiných zásadách (zejména na zásadě závislosti a neselektivnosti). **Návrh novely předložený v květnu letošního roku je tak v příkrém rozporu s analýzami a jejich závěry.**

Pro ilustraci uvádíme nejmarkantnější a nejzásadnější rozpory vyplývající z výše uvedených analýz:

Otázka	Závěr CRS Economics s.r.o.	Realita návrhu
Existují i jiná odvětví výroby a služeb, ve kterých se projevují stejné vztahy jako mezi dodavateli a odběrateli zemědělských a potravinářských výrobků?	ANO (jako příklad je uváděno stavebnictví, přeprava a zasílatelství apod.)	Návrh dopadá i nadále jen na dodávku zemědělských a potravinářských výrobků
Pokud existují i jiná odvětví, kdy na vztahy v nich existující je vhodné použít zásady VTS, jakým způsobem by bylo nutno ZoVTS změnit?	Za nejsprávnější považujeme ZoVTS pro jeho koncepční nejasnost zrušit, a to bez ohledu na to, zda existují i jiná odvětví s obdobnými vztahy	ZoVTS má pokračovat (se všemi nešvary, které CRS ve své analýze uvádí (viz. dále).
Jak by měla vypadat právní úprava regulující dodavatelsko-odběratelské vztahy, která by zajistila ochranu slabší strany?	Musí vycházet z posouzení konkrétního bilaterálního vztahu a nesmí být konstruována jako slabší forma dominance	Vychází z opaku, tedy z absolutního principu a je konstruován jako slabší forma dominance
Jaký by měl být základní koncept regulace?	Musí být postavena na konceptu ekonomické závislosti a nikoli na konceptu VTS (ať je tento koncept nazván či definován jakkoli).	Návrh je postaven na konceptu VTS. Návrh vypouští z definice VTS pojem „závislosti“
Jaká by měla být regulace s ohledem na regulovaná odvětví?	Považujeme za klíčové, aby regulace byla sektorově i strukturálně neutrální, tj. aby dopadala na všechna odvětví (nikoli pouze na odvětví potravinářských a zemědělských výrobků) a symetricky na obě strany vztahu (nikoli jen na odběratele)	Navrhovaná regulace dopadá opět pouze na odvětví potravinářských a zemědělských výrobků. Na dodavatele dopadá toliko teoreticky (obratová hranice by se týkala cca 7-10 dodavatelů).

Obchodníci prostřednictvím SOCR ČR nabízejí dlouhodobě jednání a spolupráci s dodavateli:

- Využití již existující legislativy (občanský zákoník, obchodní zákoník)
- Dohody o spolupráci na bázi Supply Chain Iniciativy – doporučená dobrovolná regulace EK
- Řešení individuálních problémů na bázi „mediační komise“ vytvořené zástupci výrobců i obchodníků

Ing. Marta Nováková
prezidentka
Svaz obchodu a cestovního ruchu ČR